

Factsheet

Astma-/COPD-Monitor

Oktober 2010

Dit factsheet is een uitgave van het NIVEL. De gegevens mogen met bronvermelding worden gebruikt (L. van Houtum en M. Heijmans, NIVEL, Oktober 2010).

COPD en werk

De arbeidsparticipatie van mensen met COPD blijft achter bij die van de Nederlandse bevolking. Mensen met COPD die niet werken, hadden vroeger vaak wel een baan maar zijn gestopt vanwege gezondheidsredenen. Een groot deel van hen zou wel willen werken als hun gezondheid dat toe laat. COPD is een progressieve ziekte. Daarom is het van belang om al vroeg in het ziekteproces alert te zijn op gezondheidsproblemen bij mensen met COPD, zodat vroegtijdige uitval wellicht kan worden voorkomen.

Wat is COPD?

COPD (Chronic Obstructive Pulmonary Disease) is een chronische longziekte, waarbij mensen moeite hebben met ademen. Het is een verzamelnaam voor chronische bronchitis en longemfyseem. Deze aandoeningen worden gekenmerkt door een vernauwing van de luchtwegen (luchtwegobstructie) die de ademhaling beperkt. De luchtwegvernauwing is bij COPD permanent aanwezig en grotendeels onomkeerbaar. Chronisch hoesten, overmatige slijmproductie en een chronische kortademigheid zijn kenmerkende klachten. In Nederland zijn circa 320.000 mensen met COPD gediagnosticeerd. Hoewel COPD een ziekte is die vooral bij ouderen voorkomt, neemt het aantal mensen dat op jongere leeftijd COPD krijgt toe. Op basis van huisartsenregistraties schat men dat 3% van de mannen en 1,7% van de vrouwen in Nederland in de leeftijd van 45 – 64 jaar COPD heeft (VTV, 2010, CBS Statline, 2008).

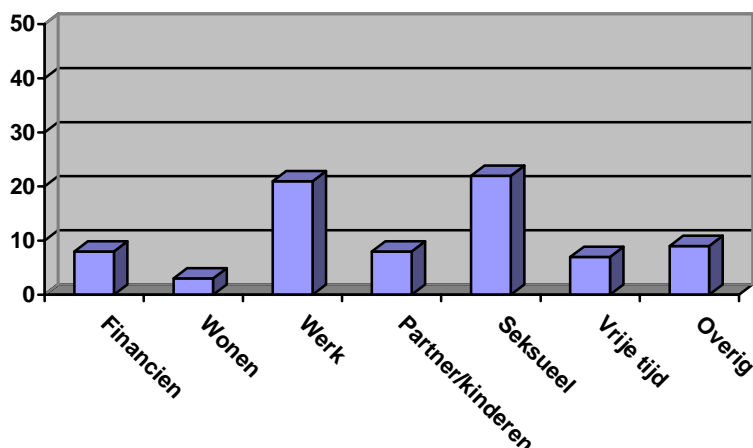
Wat betekent COPD voor werk?

COPD kan veel klachten met zich meebrengen en het uitvoeren van activiteiten in het dagelijks leven belemmeren. Zo voelt ruim de helft van de mensen met COPD zich tamelijk erg tot zelfs volledig beperkt bij het uitvoeren van zware lichamelijke activiteiten, zoals traplopen, stofzuigen of sporten (NPCG, 2010; Heijmans et al., 2007). Daarnaast beoordeelt de helft van de mensen met COPD de eigen gezondheid als matig tot slecht (Jansen et al., 2009). De vraag is in hoeverre COPD een belemmering vormt voor het verrichten van betaald werk. Deze vraag is onderzocht via schriftelijke vragenlijsten onder 254 mensen met COPD die meedoen aan de astma-/COPD-monitor van het NIVEL. Negentig van de 254 deelnemers met COPD maakten op het moment van afname van de vragenlijsten (oktober 2009 en april 2010) deel uit van de beroepsbevolking. Dat wil zeggen dat zij behoorden tot de leeftijdsklasse van 15 t/m 64 jaar.

Problemen met werk of bij het vinden van werk komen relatief veel voor bij mensen met COPD

In 2010 rapporteerde 21% van de mensen met COPD in de leeftijd tot 65 jaar problemen met werk of baan. Hierbij gaat het om zowel mensen die een baan hebben als mensen die geen baan hebben. Deze problemen kunnen zowel betrekking hebben op het huidige werk als bij het vinden van nieuw of ander werk. Vergeleken met andere psychosociale problemen, zoals bijvoorbeeld problemen met financiën of wonen, worden problemen met werk relatief vaak genoemd door mensen met COPD (zie figuur 1).

Figuur 1: Percentage mensen met COPD dat problemen rapporteert in verschillende levensdomeinen

Arbeidsparticipatie lager dan in de algemene bevolking

Onder arbeidsparticipatie wordt het verrichten van betaald werk voor tenminste 12 uur per week verstaan. Cijfers over de arbeidsparticipatie van mensen met COPD in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar lopen erg uiteen. De cijfers die er zijn, zijn meestal gebaseerd op kleine steekproeven. Mede als gevolg van deze kleine aantallen fluctueert de geschatte arbeidsparticipatiegraad van mensen met COPD in onderzoek tussen de 24% en 58% (Orbon, 2006; Kremer 2003; Heijmans et al., 2008). Gegevens uit de astma-/COPD monitor laten zien dat in 2009 42% van de mensen met COPD in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar (n=90) betaald werk verrichtte. Ondanks de uiteenlopende percentages is wel duidelijk dat de arbeidsparticipatiegraad onder mensen met COPD lager is dan onder de algemene Nederlandse bevolking, waar in 2010 71% van de beroepsbevolking werkzaam was (CBS, Statline, 2010).

Circa helft van de niet-werkzame beroepsbevolking met COPD is arbeidsongeschikt

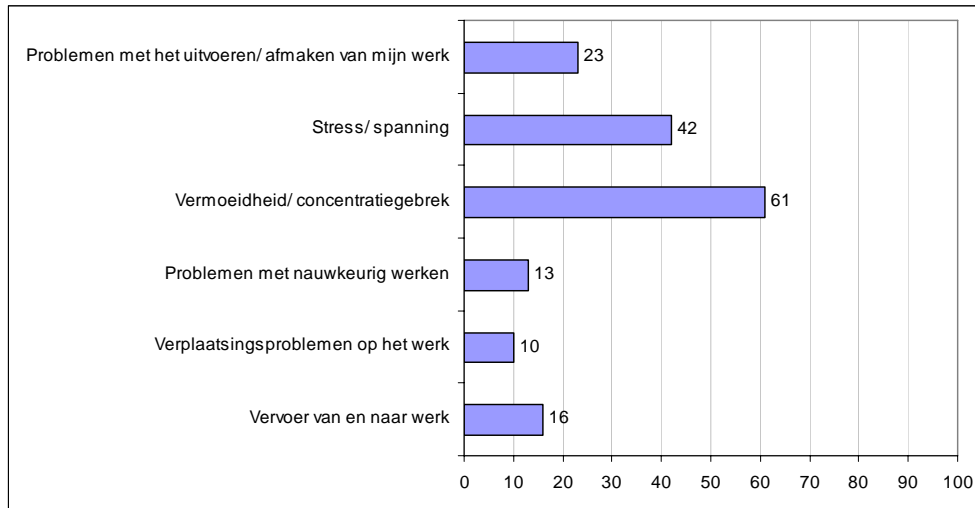
Een meerderheid van de mensen met COPD tot 65 jaar die in 2009 de vragenlijst invulde had geen betaald werk (58%). Het overgrote deel van deze mensen (79%) heeft in het verleden wel werk gehad. Gezondheidsproblemen vormden voor 70% van hen de belangrijkste reden om te stoppen met werken. Ook geeft bijna de helft van de mensen met COPD die geen werk hebben aan arbeidsongeschikt te zijn verklaard, waarbij het in 80% van de gevallen om volledige arbeidsongeschikt gaat.

Bijna alle werkende mensen met COPD hebben problemen met werk door hun gezondheid

COPD is op dit moment de vijfde oorzaak van arbeidsverzuim onder de Nederlandse werkzame beroepsbevolking (Zorgstandaard COPD, 2010). In 2009 rapporteerde iets meer dan de helft van de werkende mensen met COPD (53%) dat zij in de afgelopen 12 maanden wel eens ziek zijn thuis gebleven. In 56% van deze gevallen hield de ziektemelding verband met hun chronische ziekte. Gemiddeld meldde men zich 14 dagen ziek. Dit is niet hoger dan in de algemene bevolking. Bij 43% van de panelleden met COPD is het werk dermate inspannend dat zij meer last krijgen van gezondheidsklachten.

Andersom kunnen gezondheidsklachten een belemmering zijn bij het verrichten van het werk. Bijna alle werkende mensen met COPD geven aan last te hebben van problemen op het werk als gevolg van hun gezondheid. Vermoeidheid, stress en spanning zijn problemen die in 2009 het meest door mensen met COPD worden genoemd (zie figuur 2). Ook bij andere chronische zieken komen deze klachten veel voor (Van den Brink-Muinen et al., 2008). Één op de 13 mensen met COPD krijgt hulp of ondersteuning van collega's of werkgever bij het omgaan met werkgerelateerde problemen.

Figuur 2: Problemen waar mensen met COPD op het werk mee te maken hebben, in percentages

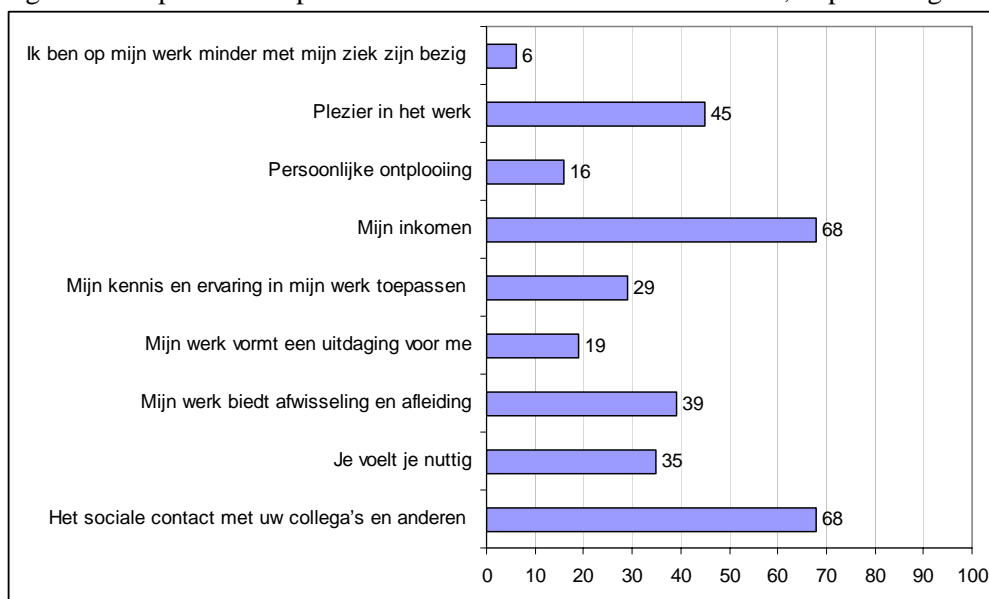
Mensen met COPD willen graag werken, ook als ze nu geen betaald werk hebben

Deelname aan het arbeidsproces is in onze samenleving een van de belangrijkste manieren om betrokken te blijven bij het maatschappelijke leven. Werk biedt niet alleen financiële zelfstandigheid, het is ook een manier om sociale contacten op te doen en mensen kunnen zich hierdoor ontplooiën en nuttig voelen.

Een meerderheid van de werkende mensen met COPD gaf in de peiling van 2009 aan dat het doen van betaald werk de moeite waard is, ondanks de inspanning die het hen kost. De meeste mensen met COPD die betaald werk hebben, zien met name het inkomen en het sociale contact met collega's als de positieve kanten van hun werk (zie figuur 3).

Verder rapporteerde 39% van de niet-werkende mensen met COPD in de leeftijd tot 65 jaar dat zij het jammer vinden dat zij geen werk (meer) hebben. 40% van de mensen met COPD zonder betaald werk zou graag willen werken, als hun gezondheid dat zou toelaten.

Figuur 3: De positieve aspecten van werk voor mensen met COPD, in percentages

Bijna een kwart van de mensen met COPD doet vrijwilligerswerk

Naast betaald werk kunnen mensen onbetaald werk doen in de vorm van vrijwilligerswerk. In de peiling van 2009 rapporteerde 23% van de mensen met COPD onder de 65 jaar dat zij vrijwilligerswerk doen. Kijken we naar de totale groep mensen met COPD, dus inclusief de 65-plussers, dan doet 18% vrijwilligerswerk. Dit is een stuk lager dan de 42% van de Nederlandse bevolking die in 2008 actief was als vrijwilliger (CBS, Statline, 2010). Niet-werkende mensen met COPD doen even vaak vrijwilligerswerk als werkende mensen met COPD.

Conclusie

Eén op de vijf mensen met COPD ervaart problemen op het gebied van betaald werk. De arbeidsparticipatie van mensen met COPD is lager dan die van de algemene Nederlandse bevolking. Een groot deel van de mensen met COPD onder de 65 jaar werkt niet. Gezondheidsklachten zijn de voornaamste reden voor mensen met COPD om te stoppen met werken. Ook de mensen met COPD die wel werken lopen tegen problemen aan op de werkvloer door hun gezondheid. Daarnaast gaat de inspanning van het werken soms ten koste van hun gezondheid. Toch vindt de meerderheid dat betaald werk deze inspanning waard is. Ook zou twee op de vijf niet werkende mensen met COPD wel willen werken wanneer hun gezondheid het toe laat. Aangezien COPD meestal een progressief verloop kent, is het van belang om al vroeg in het ziekteproces alert te zijn op mogelijke gezondheidsproblemen bij mensen met COPD die het werk kunnen belemmeren. Op deze manier kan wellicht vroegtijdige uitval worden voorkomen.

Referenties

- Brink-Muinen A van den, Rijken PM, Spreeuwenberg P, Heijmans MJWM. Kernegevens maatschappelijke situatie 2008. Utrecht: NIVEL, 2008.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. www.statline.nl, 2010.
- Heijmans MJWM, Spreeuwenberg P, Rijken PM. Monitor zorg en leefsituatie van mensen met astma en mensen met COPD. Trends en ontwikkelingen over de periode 2001-2008. Utrecht: NIVEL, 2009.
- Jansen DL, Cardol M, Spreeuwenberg P, Heijmans MJWM. Preventie en gezond gedrag bij mensen met COPD. Utrecht: NIVEL, 2009.
- Kremer AM. COPD and Work. Hoofddorp: TNO Work and Employment, 2003.
- Lucht F van der, Polder JJ. Van gezond naar beter. Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2010. Bilthoven: RIVM, 2010.
- NPCG, 2010.
- Orbon KH. Determinants of future work disability in asthma and COPD. Nijmegen: Radboud Universiteit, 2006.
- Zorgstandaard 2010. Amersfoort: Long Alliantie Nederland, 2010.

De 'Monitor Zorg- en leefsituatie van mensen met astma en COPD' wordt sinds 2001 uitgevoerd door het NIVEL met subsidie van het Astma Fonds. Met de monitor worden actuele gegevens verzameld over de situatie van mensen met astma en COPD in Nederland. Voor meer informatie kunt u terecht op onze website www.nivel.nl/npcg of bij mw. drs. L. van Houtum, tel. 030-2729885 (email: l.vanhoutum@nivel.nl) of mw. dr. M. Heijmans, tel. 030-2729792 (email m.heijmans@nivel.nl).